

SYLWIA MICHALSKA¹, KATARZYNA ZAJDA²

TRAJEKTORIE WYKORZYSTANIA ZASOBÓW LOKALNYCH W PROCESIE ROZWOJU PARTNERSTW TERYTORIALNYCH „CASE STUDY” LOKALNYCH GRUP DZIAŁANIA „DOLINA KARPIA” ORAZ „KRAINA RAWKI”³

Abstrakt. Celem artykułu jest określenie trajektorii wykorzystania zasobów przez dwie polskie lokalne grupy działania. Obiektem badania będą Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Kraina Rawki” oraz Stowarzyszenie „Dolina Karpia”. W badaniu wykorzystano technikę analizy materiałów zastanych (takich jak protokoły z posiedzeń rad lokalnych grup działania). Założono, iż określenie trajektorii pozwoli ustosunkować się do problemu realizacji przez te partnerstwa zasady innowacyjności oraz wskazać na potencjalne problemy związane ze sposobami wykorzystania zasobów lokalnych.

Słowa kluczowe: lokalna grupa działania, zasoby lokalne, trajektorie wykorzystania zasobów

ZAŁOŻENIA ANALIZY

Realizacja podejścia LEADER w Polsce owocuje aktywnością lokalnych grup działania (LGD) na rzecz wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju wsi. Podstawą dla wdrażanych przez nie projektów jest identyfikacja zasobów lokalnych. Każda z funkcjonujących grup musiała jej dokonać, tworząc dokument strategiczny (na którym opiera swoją działalność), tj. lokalną strategię roz-

¹ Autorka jest pracownikiem naukowym Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN (e-mail: smichalska@irwirpan.waw.pl).

² Autorka jest pracownikiem naukowym Uniwersytetu Łódzkiego (e-mail: kzajda@uni.lodz.pl).

³ Niniejszy tekst dotyczy wyników badań międzynarodowego projektu ALDETEC, opisanych już częściowo w tym numerze „Wsi i Rolnictwa” przez M. Hałamską [s. 103–121].

woju. Program LEADER jest tu miejscem obserwacji i zrozumienia sposobu definiowania i waloryzacji zasobów.

W opisywanych badaniach najpierw określono specyficzną definicję zasobów⁴. Dany obiekt – materialny lub niematerialny, jest zasobem o tyle, o ile jest dostrzeżony jako owo „coś”, co może służyć do produkcji dóbr czy usług. O wartości tego zasobu świadczy nie tylko jego „obiektywna wartość”, ale także to, jak jest ona postrzegana i oceniana, jak w danej sytuacji definiuje się jej wartość, jak jest „waloryzowana”. Biorąc pod uwagę powszechność albo rzadkość ich występowania (1), można wyróżnić zasoby często występujące, niespecyficzne, standardowe oraz zasoby rzadkie, specyficzne dla danego terytorium (obszaru). Jeśli jako kryterium klasyfikacji przyjmie się pochodzenie zasobów (2), to można wyróżnić zasoby istniejące, zastane oraz zasoby wytworzone w procesie specyficznego rozwoju danej zbiorowości terytorialnej. I w końcu ze względu na zdolność mobilności zasobów (3), można wyróżnić zasoby, które można transferować, oraz zasoby, których – ze względu na ich wpisanie w dane terytorium, możliwość transferu jest ograniczona. Ponadto według charakteru zasobu można wyróżnić zasoby przyrodnicze, kulturowe i społeczne. Na podstawie tych ustaleń stworzono typologię zasobów opisaną w tabeli 1.

TABELA 1. Typologia zasobów zidentyfikowanych w lokalnych strategiach rozwoju
TABLE 1. The typology of resources identified in local strategy of development

Zasoby	Bez barier lokalizacji	Z barierami lokalizacji
Zastosowanie niespecyficzne	Zasoby występujące powszechnie o niespecyficznym zastosowaniu (np. lasy) (1)	Zasoby występujące w konkretnych lokalizacjach o niespecyficznym zastosowaniu (np. konkretny zbiornik wodny wykorzystywany podobnie jak wiele innych) (2)
Zastosowanie specyficzne	Zasoby występujące powszechnie o specyficznym zastosowaniu (np. gospodarstwa agroturystyczne świadczące usługi powiązane z lokalną kulturą) (3)	Zasoby występujące w konkretnych lokalizacjach o specyficznym zastosowaniu (np. obiekty zabytkowe wpisane w lokalną specyfikę, wykorzystywane w sposób unikatowy, niestandardowy) (4)

Posiadanie (postrzeganie istnienia) danych zasobów nie przesądza jeszcze o procesie rozwoju lokalnych (terytorialnych) zbiorowości. O tym decyduje sposób ich użycia. Tu przydatna jest analiza trajektorii ich wykorzystania. Można wyróżnić następujące typy trajektorii zasobów: specyficzność (zasoby specyficzne, unikatowe dla danego obszaru lokalnej grupy działania są wykorzystywane w związku z lokalną tradycją, specyfiką); ogólność, niespecyficzność, typowość (zasoby powszechne, typowe dla wielu lokalnych grup działania są wykorzystywane w sposób standardowy, niezwiązany z lokalną specyfiką); typowość

⁴ Podejście to zaproponował członek zespołu badawczego ALDETEC, Marc Didier z Uniwersytetu Montpellier III. Nawiązuje ono do koncepcji ekonomii bliskości (por. Torre and Rallet [2005] oraz Pecqueur and Zimmerman [2004]) i proponuje definicje zasobów O. Crevoisiera i L. Kebira [2004].

wość, ogólność z rysami specyficznymi (zasoby powszechne, typowe dla wielu LGD są wykorzystywane w sposób unikatowy, związany z lokalną specyfiką); banalizacja (zasoby specyficzne dla danej LGD są wykorzystywane w sposób typowy, standardowy). W tych trajektoriach zasobów można wyróżnić dwa główne „szlaki”: kontynuację, kiedy dany zasób wykorzystywany jest zgodnie ze swoją naturą (specyficzność, typowość), oraz zerwanie, kiedy sposób wykorzystania zasobu zmienia jego naturę (typowość z rysami specyficznymi, banalizacja).

Celem artykułu jest określenie trajektorii wykorzystania zasobów na obszarze dwóch polskich lokalnych grup działania. Obiektem badania będą Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Kraina Rawki” (funkcjonujące na rzecz obszaru 6 gmin – Biała Rawska, Cielądz, Kowiesy, Rawa Mazowiecka, Regnów i Sadkowiec w województwie łódzkim), oraz Stowarzyszenie „Dolina Karpią” (funkcjonujące na rzecz obszaru gmin: Zator, Osiek, Polanka Wielka, Przepiszów, Brzeźnica, Spytkowice, w województwie małopolskim). W badaniu wykorzystano technikę analizy materiałów zastanych, posługując się jako narzędziem kartą analizy trajektorii wykorzystania zasobów. Użyto protokoły z posiedzeń rad lokalnych grup działania. Założono, iż sposób definicji zasobów (ich postrzegania) oraz określenie ich trajektorii pozwoli zobrazować realizację przez te partnerstwa zasady innowacyjności oraz wskazać potencjalne problemy związane ze sposobami wykorzystania zasobów lokalnych w programach rozwoju wiejskiego.

ZASOBY W LOKALNYCH STRATEGIACH ROZWOJU

Podstawowym dokumentem, wyznaczającym kierunki pracy lokalnych grup działania, są lokalne strategie rozwoju (LSR). Są one przygotowywane według dość precyzyjnie określonych zasad [Hałamska i in. 2010, Zajda 2011] i często przy znaczącej pomocy różnych firm doradczych – nowej „klasy projektowej”⁵. W nich wiele miejsca zajmuje charakterystyka obszaru, na którym działa LGD, diagnoza jego sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz możliwości rozwoju. Analiza SWOT, obligatoryjny element każdej LSR, stanowi bilans postrzeganych zasobów występujących na obszarze działania LGD i w założeniu powinna wyznaczać wizję rozwoju. W założeniu uspołeczniona procedura powstawania strategii (konsultacje społeczne) oraz jej akceptacji (przez rady gmin wchodzących w skład LGD) pozwala przypuszczać, że jest to społecznie zaakceptowany sposób postrzegania danego terytorium, także jego istniejących i potencjalnych zasobów. Analiza LSR dwóch badanych partnerstw stanowi dość dobrą ilustrację sposobu postrzegania tych zasobów, co przekłada się potem na podejmowane działania rozwojowe.

Zasoby przyrodnicze, które w LGD „Kraina Rawki” (tabela 2) zostały szczegółowo zdiagnozowane, są postrzegane w sposób standardowy (co ozna-

⁵ „Project class” – tak celnie określa ekspertów tych firm Kovach i Kucerova na przykładzie badań w Czechach i na Węgrzech. [Chevalier i Maurel 2010].

czono jako typ 2). W lokalnej strategii rozwoju zauważono, iż specyfika obszaru partnerstwa związana jest m.in. ze znaczącą rolą sadownictwa. Jednak zasobem, na którym jest ono oparte, nie jest jakaś unikatowa odmiana jabłek. Ten zasób występuje powszechnie w Polsce i jest wykorzystywany standardowo. Zasób, który miał decydować o specyficzności obszaru, na rzecz którego funkcjonuje „Kraina Rawki”, nie jest dla niego unikatowy. Podobnie zasobem, który miał decydować o specyfice obszaru, jest rzeka Rawka. Tymczasem rzeka jest zasobem dla wielu regionów kraju, wykorzystywanym w sposób standardowy (co oznaczono jako typ 1).

TABELA 2. „Kraina Rawki” – zasoby zidentyfikowane w lokalnej strategii rozwoju
TABLE 2. „Kraina Rawki” – the resources identified in local strategy of development

Kategoria zasobów	Zasób zidentyfikowany	Typ zasobu	
Przyrodnicze	4 obszary chronionego krajobrazu	2	
	10 pomników przyrody	2	
	zespół zieleni kształtowanej w Konopnicy	2	
	zabytkowy park krajobrazowy Ossa	2	
	parki dworskie w Kowiesach	2	
	jabłka i warzywa	1	
	rzeki, w tym Rawka	1	
Kulturowe	21 dworów i pałaców	4 i 2	
	1 zamek	2	
	11 kościołów	2	
	18 cmentarzy	2	
	2 kapliczki	2	
	kultura materialna	zabudowa centrum miasta Biała Rawska	2
	wieś i majątek Babsk	2	
	kolejka wąskotorowa Rogów – Biała Rawska	4	
	młyny i budynki mieszkalne z XIX wieku w Kowiesach	2	
	grodzisko pierścieniowe w Kurzeszynie	2	
	znaleziska archeologiczne w Sadkowicach (m.in. szczątki mamuta)	2	
	kultura niematerialna	Festyn Biański w Białej Rawskiej	2
		Rodzinny Rajd Rowerowy	2
Topienie Marzanny w Białce		2	
Rawsko-łowicka kultura ludowa		2	
Jarmark Ludowy w Boguszycach		2	
doroczne spotkanie zespołów i kapel ludowych na Majówce		2	
w Wilkowicach		2	
Wakacyjny Piknik Rodzinny w Cielądzu		2	
Festyn Jabłuszko		2	
dożynki gminne		2	
cykliczne imprezy szkolne: spotkania z muzyką Chopina	2		
Społeczne	6 zespołów ludowych	2	
	Koło Gospodyń Wiejskich z Linkowa	2	
	41 Ochotniczych Straży Pożarnych	2	
	5 stowarzyszeń	2	
	20 Ludowych Zespołów Sportowych i Uczniowskich Zespołów Sportowych	2	
	3 związki (Związek Kombatantów, Związek Emerytów i Rencistów, Związek Sadowników RP)	2	
	4 koła zrzeszające mieszkańców (Koło Pszczelarzy i Koło Wędkarskie,	2	
	2 koła łowieckie)	2	
	Klub Abstynencki Przedwiośnie	2	
	2 grupy producentów rolnych	2	

Zasoby kultury materialnej są także standardowe, typowe. Wyjątkiem jest: kolejka wąskotorowa Rogów – Biała Rawska. Stanowi ona element szlaku turystycznego opartego na wykorzystaniu zasobów przyrodniczych i innych zasobów kulturowych. Ten zabytek nie tylko się zwiedza, ale również wykorzystuje w celu poznania innych zasobów usytuowanych na obszarze funkcjonowania lokalnej grupy działania. W sposób niestandardowy, tj. w adaptacjach najśłynniejszych polskich dzieł literatury, wykorzystywane były również dwa dwory (wchodzące w skład dziedzictwa kulturowego obszaru partnerstwa). Ich zwiedzanie nie tylko łączy się z ich własną historią, ale również z dziejami polskiej kinematografii. Ten zasób potrafią wykorzystać w sposób niestandardowy, nadając mu przy tym nowe znaczenie. Zasoby kultury niematerialnej również reprezentują typ 2, tzn. są to zasoby niespecyficzne, ulokowane na obszarze funkcjonowania LGD.

Ostatnią kategorię zasobów zdiagnozowanych w lokalnej strategii rozwoju reprezentują zasoby społeczne. Są to różnego typu stowarzyszenia, formalnie istniejące w różnych miejscowościach partnerstwa „Kraina Rawki”; jest oczywiste, że mają one różny społeczny potencjał, który jednak w strategii nie został scharakteryzowany.

Strategia rozwoju „Doliny Karpią” została opracowana przez profesjonalistów oraz przedstawicieli LGD. Była ona konsultowana z mieszkańcami terytorium, na rzecz którego funkcjonuje ta struktura. Jest dokumentem przygotowanym profesjonalnie, a zasoby, jakimi dysponuje LGD, zostały opisane bardzo szczegółowo i precyzyjnie w części zatytułowanej *Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności*.

W stworzonej na użytek LSR analizie zasobów podkreśla się to, co w gminach należących do „Doliny Karpią” jest wyjątkowe (tabela 3). Wśród wyróżnionych zasobów można wskazać walory różnego rodzaju: zarówno nieposiadające barier lokalizacji, jak i takie, które są charakterystyczne tylko dla terenów, na których znajduje się LGD. Mocno podkreśla się walory turystyczne i krajozrazowe gmin – malownicze i zróżnicowane ukształtowanie terenu (niziny i wyżyny), kręte rzeki i ciekawą sieć hydrograficzną, unikalne ze względu na budowę geologiczną i tradycje historyczne stawy rybne, istniejące w tej okolicy już od XIV wieku. W strategii rozwoju podkreśla się również atrakcje związane z bogactwem fauny i flory – występowaniem rzadkich gatunków ptaków (np. ślepowrona), a także z obecnością wielu terenów, chronionych ze względu na roślinność. Autorzy strategii podkreślają również bogate tradycje historyczne i kulturowe, wymieniono w niej liczne zabytki architektury świeckiej i sakralnej, ale także dziedzictwo kultury niematerialnej – tradycje, obyczaje, ginące zawody i umiejętności mieszkańców.

TABELA 3. „Dolina Karpia” – zasoby zidentyfikowane w lokalnej strategii rozwoju
 TABLE 3. „Dolina Karpia”: the resources identified in local strategy of development

Kategoria zasobów	Zasób zidentyfikowany	Typ zasobu
Przyrodnicze	tereny chronione (4)	2, 4
	parki i aleje (3)	2
	pomniki przyrody (6)	2
	cechy krajobrazu (17)	2,4
	dobry stan środowiska naturalnego	1
	duże kompleksy stawów rybnych	4
	gniazdzące na stawach rzadkie ptaki	2,4
Kulturowe	zamki, pałace, parki (13)	2
	kościół (12)	2
	cmentarze i kaplice (3)	2
	zabytki, pomniki (13)	2
	wydarzenia, tradycje, aktywność kulturalna (18)	3,4
	Święto Karpia	4
Społeczne	kościół parafialny pw. św. Wojciecha i Jerzego z 1393 roku – zabytek klasy A	2
	cechy demograficzne społeczności (7)	1
	organizacje pozarządowe (6)	1, 2, 4
	instytucje animujące życie społeczne (6)	1, 2
	imprezy organizowane dla mieszkańców DK (9)	3,4
atrakcje turystyczno-rekreacyjne (8)	2,4	

TRAJEKTORIE WYKORZYSTANIA ZASOBÓW LOKALNYCH W „KRAJNIE RAWKI”

Zasoby lokalne mogą być wykorzystywane zarówno przez lokalną grupę działania, jak i inne podmioty z obszaru partnerstwa w projektach wdrażanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013 (działania: „Małe projekty”, „Odnowa i rozwój wsi”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” oraz „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”). Każda z LGD posiada tzw. radę, która jest strukturą odpowiedzialną za wybór projektów wdrażanych na obszarze partnerstwa. Realizacja zasady innowacyjności (jednej z zasad, którymi charakteryzuje się podejście LEADER) stawia przed grupami bardzo trudne zadanie: podjęcie próby wykorzystania lokalnych zasobów w różnorodny sposób, przede wszystkim taki, który podkreślałby kontekst lokalny. Innymi słowy, takie ich wykorzystanie, które związane byłoby ze specyfiką obszaru. Z punktu widzenia realizacji zasad podejścia LEADER pożądane są więc trajektorie wykorzystania zasobów w projektach określane mianem specyfiki oraz ogólności z rysami specyficznymi.

Pierwsze projekty zostały wybrane do realizacji przez Radę Lokalnej Grupy Działania „Kraina Rawki” w grudniu 2009 roku. Wszystkie zostały złożone w ramach działania „Małe projekty”. Ich wykaz, łącznie z rodzajem trajektorii, przedstawia tabela 4.

TABELA 4. Projekty wybrane do realizacji przez Radę LGD w grudniu 2009 roku

TABLE 4. The projects selected to implementation by the Local Action Group's Council in December 2009

Lp.	Tytuł projektu	Tajektoria wykorzystania zasobów lokalnych
1	„Przebudowa budynku zlewni mleka na świetlicę środowiskową”	ogólność
2	„Remont strażnicy OSP w celu adaptacji na świetlicę wiejską w miejscowości Mroczkowie”	ogólność
3	„Remont świetlicy wiejskiej przy Ochotniczej Straży Pożarnej w Kaleniu”	ogólność
4	„Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez modernizację świetlicy wiejskiej w Chodnowie”	ogólność
5	„Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez urządzenie placu zabaw dla dzieci w miejscowości Jeruzal”	ogólność
6	„Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez urządzenie placu zabaw dla dzieci w miejscowości Wola Pękoszewska”	ogólność
7	„Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wyposażenie świetlicy wiejskiej w Białej Rawskiej”	ogólność
8	„Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez budowę placu zabaw dla dzieci w Białej Rawskiej”	ogólność
9	„Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez budowę placu zabaw dla dzieci w miejscowościach Wólka Lesiewska i Pachy”	ogólność
10	„Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez budowę placu zabaw dla dzieci w miejscowościach Chodnów i Stara Wieś”	ogólność

Projekty dofinansowane przez Lokalną Grupę Działania „Kraina Rawki” na mocy decyzji z grudnia 2009 roku dotyczyły przebudowy infrastruktury oraz budowy obiektów typu place zabaw. Zasoby lokalne zostały w nich wykorzystane w sposób powszechny, standardowy, co sprawia, iż trajektorię ich wykorzystania można określić mianem ogólnej. Nie nawiązywały one wprost do zasobów, które zostały zdiagnozowane w LSR (gdzie nie opisywano budynków do remontu czy przestrzeni do zagospodarowania). W sposób pośredni w projektach nawiązywano jednak do zidentyfikowanych, opisanych w LSR zasobów społecznych. Świetlice wiejskie mają bowiem służyć (jako miejsce spotkań) lokalnym stowarzyszeniom.

Kolejne środki finansowe (w ramach działania „Małe projekty” oraz „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”) LGD Kraina Rawki przyznała w grudniu 2010 roku. Ich wykaz, łącznie z rodzajem trajektorii, przedstawia tabela 5.

TABELA 5. Projekty wybrane do realizacji przez Radę LGD w grudniu 2010 roku

TABLE 5. The projects selected to implementation by the Local Action Group's Council in December 2010

Lp.	Tytuł projektu	Trajektoraia wykorzystania zasobów lokalnych
1	„Doposażenie świetlicy wiejskiej i zaplecza w Kurzeszynie”	ogólność
2	„Kultywowanie miejscowych tradycji poprzez zakup strojów reprezentacyjnych dla OSP i wyszycie sztandaru oraz organizację imprezy kulturalnej”	specyfika
3	„Urządzenie miejsca wypoczynku i rekreacji poprzez budowę placu zabaw dla dzieci w miejscowości Rossocha”	ogólność
4	„Remont świetlicy wiejskiej w budynku komunalnym Rzymiec 12, Sadkowiec”	ogólność
5	„Remont świetlicy wiejskiej w budynku komunalnym Lewin 48, Sadkowiec”	ogólność
6	„Zagospodarowanie terenu wraz z wyposażeniem świetlicy środowiskowej”	ogólność
7	„Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wyposażenie świetlicy w Chodnowie”	ogólność
8	„Dokończenie budowy części handlowej budynku usługowo-mieszkalnego”	ogólność

Siedem na osiem dofinansowanych projektów zostało złożonych w ramach działania „Małe projekty”. Podobnie jak wnioski, które uzyskały dofinansowanie w 2009 roku, były one poświęcone głównie doposażeniu infrastruktury i zagospodarowaniu terenu. W tym konkursie zostały również dofinansowane projekty, za pomocą których zasoby lokalne będą wykorzystywane standardowo, co pozwala mówić o trajektorii ogólnej ich wykorzystania. Wyjątkiem był projekt „Kultywowanie miejscowych tradycji poprzez zakup strojów reprezentacyjnych dla OSP i wyszycie sztandaru oraz organizację imprezy kulturalnej”. W tym przypadku trajektorię wykorzystania zasobów można określić mianem specyficznej. Wykorzystuje się tu zasób w postaci tradycji rawsko-łowickiej, organizując imprezę kulturalną służącą przekazywaniu dziedzictwa kulturowego. W przypadku tego projektu należy podkreślić bezpośrednie wykorzystanie zasobów kulturowych i społecznych zdiagnozowanych w LSR. Do kulturowych należy unikatowa kultura lokalna, którą projektodawca zamierza upowszechniać wśród mieszkańców obszaru. Do społecznych należy jedna z ochotniczych straży pożarnych, której reprezentacyjne stroje zdecydowanie ułatwią funkcjonowanie. Reszta projektów odwołuje się do zasobów lokalnych (typu budynki użyteczności publicznej), na które w LSR nie zwrócono szczególnej uwagi.

Oprócz finansowania projektów z PROW 2007–2013 Lokalna Grupa Działania „Kraina Rawki” ze środków własnych (tj. składek członkowskich) przyznaje tzw. granty Krainy Rawki. Są to relatywnie niewielkie środki finansowe (od 1000 do 4000 zł) przeznaczane na projekty takie, jak: organizacja szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla podmiotów z obszaru objętego LSR, innych niż szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie; organizacja imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych; promocja lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, historycznego lub przyrodniczego⁷.

Wśród złożonych przez projektodawców 46 projektów (ocenionych pozytywnie przez Radę LGD) znalazły się m.in.: „Uroczystość z okazji dwusetnej rocznicy urodzin Fryderyka Chopina pt. *Barwy muzyki*, „Zagospodarowanie terenu przy OSP w Chodnowie – ogólnodostępna strefa rekreacji”, „Doposażenie klubu – zakup sprzętu fitness”, „Bieg integracyjny ku czci i pamięci żołnierzy Armii Krajowej Oddziału *Dzik* poległych 27 listopada 1944 roku w Szwejkach”, „Modernizacja strony internetowej klubu sportowego LKS *Orleń* Cielądz działającej pod adresem www.orletacieladz.pl”, „Poszerzenie oferty Stowarzyszenia Kulturalno-Historycznego *Cymbarka* w Cielądzu poprzez zakup wyposażenia”,

⁷ Do pozostałych kategorii projektów należą: „Kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów”, „Kultywowanie języka regionalnego i gwary”, „Kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła”, „Utworzenie lub zmodernizowanie bazy informacji turystycznej oraz stron internetowych”, „Przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych dotyczących obszaru objętego LSR”, „Wyposażenie muzeów”, „Wyposażenie świetlic wiejskich”, „Wyposażenie zespołów ludowych (np. zakup strojów, instrumentów itp.)”, „Wyposażenie kół gospodyń wiejskich”, „Wyposażenie zespołów sportowych”, „Inicjowanie powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, tradycyjnych sektorach gospodarki lub lokalnym dziedzictwie, w tym kulturowym, historycznym lub przyrodniczym, albo podnoszenie jakości takich produktów”.

„Wzrost aktywności Koła Gospodyń Wiejskich w Jeruzalu poprzez zakup wyposażenia”, „Zorganizowanie pikniku integracyjnego dla mieszkańców wsi Turowa Wola i okolic”, „Wyposażenia Koła Gospodyń Wiejskich w Woli Pękoszewskiej”, „Kultywowanie starych tradycji obrzędów, zwyczajów, zapomnianych melodii”⁷.

Wniosków finansowanych z działania „Granty Krainy Rawki” było znacznie więcej niż tych, które uzyskały wsparcie ze środków PROW 2007–2013. Dominują tu projekty związane z doposażeniem zespołów ludowych, kół gospodyń wiejskich czy świetlic wiejskich. Projektodawcy starali się również o środki na realizację różnych imprez integracyjnych. Trajektorię wykorzystania zasobów w zdecydowanej większości przypadków można określić mianem „ogólność”⁸. W dwóch przypadkach można mówić o banalizacji wykorzystania zasobów lokalnych. Należą do nich dwa projekty o bardzo podobnym tytule złożone przez jedno z lokalnych stowarzyszeń, to jest projekt „Bieg integracyjny ku czci i pa-

⁸ Do pozostałych projektów należą: „Kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów poprzez zakup instrumentów dla zespołu ludowego z Linkowa”, „Wyposażenie zespołu ludowego *Zespół śpiewaczy z Boguszyca* w regionalne stroje ludowe”, „Wsparcie działalności kulturalnej Ośrodka Kulturalno-Rekreacyjnego *Kalinka* w Kaleniu poprzez zakup wyposażenia”, „Wyposażenie świetlicy dla potrzeb mieszkańców wsi Stara Wojska”, „Poprawa jakości życia mieszkańców przez doposażenie świetlicy wiejskiej w miejscowości Kurzeszyn”, „Organizacja imprezy lokalnej z okazji obchodów 90-lecia OSP w Regnowie połączonej z 15-leciem reaktywowania gminy Regnowo”, „Zakup wyposażenia multimedialnego do świetlicy środowiskowej w Regnowie”, „Piknik strażacki”, „Zorganizowanie wycieczki dla dzieci 4–5-letnich z gminy Sądkowice”, „Organizacja parafialnej imprezy integracyjnej w Lubani”, „Biegi integracyjne ku czci i pamięci żołnierzy Armii Krajowej Oddziału Leśnego Dzik”, „Rozwój infrastruktury krzewienia kultury fizycznej i sportu wśród dzieci i młodzieży z terenu gminy Biała Rawska poprzez uzupełnienie sprzętu treningowego w klubie Białka”, „Aktywizacja i integracja międzypokoleniowa rodzin na wsi”, „Rozwój kultury fizycznej oraz aktywizacja młodzieży na obszarach wiejskich”, „Pożegnanie lata, czyli zabawa w Sierzchowcach”, „Alternatywa dla świadomego odkrywania i kształtowania własnego talentu w mojej miejscowości”, „Wyposażenie zespołu Jarzębina”, „Wyposażenie świetlicy wiejskiej w budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Łaszczynie”, „Wzrost aktywności Koła Gospodyń Wiejskich w Paplinie poprzez wyposażenie zaplecza kuchennego”, „Wzrost aktywności mieszkańców Starego Wylezina poprzez zakup wyposażenia do świetlicy wiejskiej”, „Wzrost aktywności Koła Gospodyń Wiejskich w Lisnej poprzez zakup wyposażenia”, „Zorganizowanie imprezy integracyjnej z okazji obchodów jubileuszu 5-lecia Niepublicznej Szkoły Podstawowej w Turowej Woli”, „Zorganizowanie III Rodzinnego Turnieju Piłki Nożnej i Siatkowej o Puchar Przeora Klasztoru Ojców Pasjonistów w Rawie Mazowieckiej”, „Organizacja imprezy rekreacyjno-sportowej”, „Kultywowanie starych tradycji i zwyczajów poprzez zakup instrumentów muzycznych”, „Wyposażenie Zespołu Ludowego *Wilkowianie* w stroje ludowe”, „Wyposażenie zespołu ludowego *Zespół Śpiewaczy z Boguszyca* w regionalne stroje ludowe”, „Piknik Rodzinny – impreza integracyjna dla dzieci i dorosłych”, „Wyposażenie Zespołu Ludowego”, „Start Pukinin w Krainie Rawki”, „Zakup strojów dla zespołu wokalo-muzycznego”, „Wypląnąć z Sieci”, „Stawiamy na rozwój sportowy społeczności lokalnej”, „Organizacja parafialnego przeglądu pieśni religijno-patriotycznych”, „Doposażenie świetlicy środowiskowej w Bujałach poprzez zakupienie sprzętu nagłaśniającego”, „Piknik Strażacki”.

⁹ W pięciu przypadkach analiza danych zastanych (tj. protokołów z posiedzeń Rad Lokalnej Grupy Działania „Kraina Rawki”) nie pozwalała na określenie trajektorii wykorzystania zasobów ze względu na fakt, iż dla badacza nie były zrozumiałe tytuły projektów, takich jak: „Kultywowanie starych tradycji obrzędów, zwyczajów, zapomnianych melodii”, „Alternatywa dla świadomego odkrywania i kształtowania własnego talentu w mojej miejscowości”, „Start Pukinin w Krainie Rawki”, „Wypląnąć z Sieci”, „Stawiamy na rozwój sportowy społeczności lokalnej”.

mięci żołnierzy Armii Krajowej Oddziału *Dzik* poległych 27 listopada 1944 roku w Szwejkach” oraz projekt „Biegi integracyjne ku czci i pamięci żołnierzy Armii Krajowej Oddziału Leśnego *Dzik*”. Oba nawiązują do historii obszaru partnerstwa związanej z działalnością Armii Krajowej. Ten cenny zasób historyczny jest banalizowany, ponieważ nawiązuje się do niego za pomocą wydarzenia sportowego. Imprezie nie towarzyszy lekcja historii na temat specyfiki zasobu, czyli działalności Armii Krajowej na obszarze partnerstwa, czy chociażby konkurs plastyczny lub konkurs wypracowań, za pomocą których najmłodsze pokolenie miałyby szanse zapoznać się z dziedzictwem kulturowym obszaru.

Projekty, które uzyskały dofinansowanie, odwołują się do zasobów społecznych, które zostały zdiagnozowane w LSR. Planowano doinwestować lokalne zespoły sportowe, koła gospodyń wiejskich i stowarzyszenia w podstawowy sprzęt niezbędny do funkcjonowania (typu instrumenty muzyczne czy naczynia kuchenne). Projekty te w sposób bezpośredni i pośredni odwołują się również do zdiagnozowanych w LSR zasobów kulturowych. Przykładem jest projekt „Wyposażenie zespołu ludowego *Zespół Śpiewaczy z Boguszyca* w regionalne stroje ludowe” (nawiązanie bezpośrednie), jak i projekty służące doposażeniu kół gospodyń wiejskich (nawiązanie pośrednie). Bez naczyń trudno jest przygotowywać lokalne specjały, kultywować tradycję kulinarną regionu (będącą przedmiotem działalności tej struktury).

TRAJEKTORIE WYKORZYSTANIA ZASOBÓW LOKALNYCH W „DOLINIE KARPIA”

W ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”, objętego programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 Lokalna Grupa Działania „Dolina Karpią” ogłosiła dotychczas 4 nabory wniosków o przyznanie pomocy na operacje – jeden w 2009 roku, dwa w 2010 roku i jeden w 2011 roku. W sumie do realizacji we wszystkich konkursach wybrano 62 projekty, we wszystkich czterech kategoriach: „Małe projekty” – 39, „Odnowa i rozwój wsi” – 17, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” – 5, oraz „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” – 1.

Przed przystąpieniem do prezentacji wybranych do realizacji projektów i określeniem trajektorii wykorzystania zasobów należy podkreślić, że niezwykle twórczy i umiejętnie wykorzystujący posiadane zasoby jest sam pomysł LGD na strategię rozwoju. Została ona oparta na znajdujących się na terenie LGD wyjątkowych zasobach – stawach rybnych, co doprowadziło do utworzenia swego rodzaju marki – Doliny Karpią. Wraz z jej wykreowaniem pojawiły się nowe możliwości, takie jak: promocja lokalnych produktów z karpem zatorskim na czele (od niedawna wciągnięty na listę produktów regionalnych), organizacja licznych imprez i wydarzeń, często odwołujących się do specyfiki tego regionu. Należy podkreślić, że o ile stawy rybne znajdują się na terenach, na których działa LGD „Dolina Karpią” już od XIV wieku, o tyle przez długi czas, także w okresie poprzedzającym tworzenie strategii, były one zasobem niedostrzeżanym, niewykorzystywanym i dopiero analiza posiadanych zasobów

i przygotowanie strategii rozwoju pozwoliło na wyeksponowanie ich walorów krajobrazowych, przyrodniczych, kulinarnych i innych. Chociaż większość zaakceptowanych do realizacji projektów wydaje się realizować trajektorię ogólności, to powstają one i są realizowane w atmosferze niezwykle innowacyjnej i twórczej idei początkowej, opierającej się na wykorzystaniu zasobów specyficznych.

Najlicniejsza grupa projektów została wybrana do realizacji w ramach „Małych projektów”. We wszystkich czterech konkursach w sumie wybranych zostało 39 projektów, które Rada zdecydowała się rekomendować (tabela 6).

TABELA 6. Projekty wybrane do realizacji przez Radę LGD „Dolina Karpią” z zakresu „Małe projekty”
TABLE 6. The projects selected to implementation by the Local Action Group’s Council (from the action: “Small projects”)

Lp.	Tytuł projektu	Trajektoria wykorzystania zasobów lokalnych
1	2	3
1	Festiwal obrzędów i tradycji w DK	specyfika
2	Organizacja imprezy kulinarno-artystycznej „FESTIWAL – tradycja i współczesność w DK”	specyfika
3	Utworzenie Centrum Informacji Turystycznej DK w Zatorze	ogólność
4	Zorganizowanie cyklu wydarzeń kulturalnych, kulinarnych i rekreacyjnych w DK na terenie gminy Brzeźnica pod nazwą „Letni Festiwal Kultury w Brzeźnicy”	ogólność
5	Druk folderu „Osiek Głębowice historia zaklęta w pałacach”	ogólność
6	Rodzinny Turniej Sołectw	ogólność
7	Święto kolarstwa w Gminie Spytkowice – organizacja startu etapu 48 Małopolskiego Wyścigu Górskiego oraz imprezy sportowo-rekreacyjnej towarzyszącej startowi wyścigu	ogólność
8	Przeprowadzenie spotkań warsztatowych aktywizujących kobiety wiejskie „Kobiety w gminie Brzeźnica – aktywne i nowoczesne”	ogólność
9	Wydanie ulotek i folderu w ramach kampanii promocyjnej – Gmina Tomice w DK	ogólność
10	Przeprowadzenie warsztatów pod nazwą „Tradycje i rzemiosło w dolinie rzeki Skawy”	specyfika
11	Organizacja imprez kulturalnych z cyklu „ARTDolina” skierowanych do wszystkich mieszkańców DK	ogólność
12	Zorganizowanie imprez kulturalno-rekreacyjnych „Barwne tradycje Graboszyce”	ogólność
13	Opracowanie i wydanie bajki – malowanki pt. „Opowieści z DK – Zatorski Stragan Bajek”	specyfika
14	Przeprowadzenie warsztatów i spotkań profilaktyczno-edukacyjnych „Młodzi rzecznikami wiedzy”	ogólność
15	Centrum Informacji Regionalnej w Gminnej Bibliotece Publicznej w Brzeźnicy	ogólność
16	Opracowanie i druk kalendarza DK 2011 „Zapomniane miejsca i sprzęty”	ogólność
17	Zorganizowanie cyklu wydarzeń kulturalnych, kulinarnych i rekreacyjnych w DK na terenie gminy Brzeźnica pod nazwą „Letni Festiwal Kultury – Brzeźnica 2011”	ogólność
18	„Karp zaprasza” – spotkanie edukacyjno-integracyjne	ogólność z elementami specyfiki
19	Powstanie ogólnodostępnej strefy rekreacyjno-wypoczynkowej przy ul. Długiej w miejscowości Ryczów na terenie gminy Spytkowice	ogólność
20	Remont, modernizacja oraz wyposażenie świetlicy wiejskiej w Palczowicach	ogólność
21	Plac zabaw oraz wystawa tematyczna dotycząca DK, dostępne dla wszystkich mieszkańców okolicy i nie tylko	ogólność
22	Wydanie folderu „Gmina Osiek zaprasza”	ogólność

TABELA 6, cd. / TABLE 6, cont.

1	2	3
23	Kultywowanie wiślanych tradycji galernictwa w gminie Brzeźnica poprzez stworzenie i otwarcie flisackiej ekspozycji, wykłady oraz wydanie ulotki informacyjnej	specyfika
24	Wydanie folderu promującego walory przyrodnicze, zabytki oraz lokalnych twórców gminy Polanka Wielka w DK	ogólność
25	Rozwój spójnej oferty informacji turystycznej na obszarze objętym LSR DK poprzez wydanie publikacji „Gmina Brzeźnica – mapa turystyczna” oraz folderu „Gmina Brzeźnica”	ogólność
26	Wydanie ulotek „Gmina Przeciszów zaprasza”	ogólność
27	Dni Gminy Tomice – organizacja konkursu na maskotkę karpia wraz z wystawą, spływu kajakowego, dożynek gminnych połączonych z rajdem rowerowym oraz wycieczki turystyczno-krajoznawczej po DK	ogólność z elementami specyfiki
28	„Raz na ludowo” – warsztaty tradycyjnego polańskiego rękodzielnictwa w DK	ogólność
29	Promocja walorów, atutów i atrakcji gminy Spytkowice i DK poprzez opracowanie i wydanie ulotek, widokówek i folderu prezentujących region	ogólność
30	Zorganizowanie cyklu wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych w DK na terenie gminy Brzeźnica pod nazwą „Letni Festiwal Kultury – Brzeźnica 2012”	ogólność
31	Nagranie płyty Gminnej Orkiestry Dętej z Ryczowa	ogólność
32	Warsztaty językowe dla mieszkańców DK „Autoprezentacja w języku angielskim – ja i moja mała Ojczyzna”	ogólność
33	Umundurowanie członków OSP w Polance Wielkiej oraz doposażenie orkiestry dętej działającej przy OSP poprzez zakup instrumentów oraz strojów galowych	ogólność
34	Akademia rozmaitości – warsztaty dla twórczych kobiet gminy Brzeźnica	ogólność
35	Utworzenie gospodarstwa wikliniarskiego wraz z udostępnieniem ścieżki edukacyjnej oraz tablic informacyjnych nt. wikliniarstwa	specyfika
36	Zakup instrumentów dla Orkiestry Dętej w Osieku	ogólność
37	Organizacja imprez kulturalnych „Piękna i tradycyjna Dolina”	ogólność z elementami specyfiki
38	Poszerzenie oferty edukacyjno-kulturalnej świetlic wiejskich działających w miejscowościach: Spytkowice, Bachowice, Ryczów, Miejsce i Półwieś na terenie gminy Spytkowice poprzez zakup zestawów komputerowych wraz z umeblowaniem stanowisk komputerowych	ogólność
39	Organizacja szkółki kajakowej dla dzieci i młodzieży z terenu DK	ogólność

Trajektoria wykorzystania zasobów w 9 z 39 projektów została określona jako specyficzna – w twórczy i innowacyjny sposób odwołująca się do specyficznych, unikatowych, rzadkich zasobów LGD, które zostały wyróżnione i podkreślone w strategii rozwoju. Duża ogólność tematów projektów oraz brak ich dokładniejszego rozwinięcia w dostępnych materiałach powodują, że trudno jest wykluczyć, czy pod neutralnie brzmiącym tematem projektu kryje się również działanie w interesujący sposób wykorzystujące bogate i unikatowe zasoby „Doliny Karpia”. Projekty realizowane w ramach tego działania mają często charakter promocyjny, jak przygotowywanie i druk ulotek, folderów, lub kulturalny – organizacja festynów, festiwali, imprez czy doposażenie i wsparcie instytucji kultury, jak na przykład orkiestry dętej, świetlic, domów kultury czy OSP. Odwołują się one do zasobów wskazanych w lokalnej strategii działania, ale tych uznanych za niespecyficzne, które mogą występować w wielu miejscach, jak na przykład krajobraz, będący potencjałem rozwoju turystyki, czy aktywność mieszkańców.

Projekty uznane za realizujące trajektorię specyfiki to te, które odwołują się do tradycji regionu, zawodów i prac związanych z przeszłością tych terenów, kultywujące tradycje i przypominające historię okolicy w unikatowy sposób.

Jako że w LSR ważną rolę odgrywa rozwój i promocja turystyki, wszelkie projekty mające realizować działania zmierzające do popularyzacji regionu, takie jak druk ulotek czy folderów, traktowane były jako odwołujące się do trajektorii ogólności, o ile nie podkreślały specyfiki wynikającej ze szczególnych zasobów okolicy.

Wszystkie 17 projektów wybranych do realizacji w ramach „Odnowy i rozwoju wsi” realizuje trajektorię ogólności (tabela 7). Dotyczą one najczęściej modernizacji obiektów użyteczności publicznej, budowy placów zabaw, poprawy infrastruktury, w zależności od potrzeb w wybranych do reali-

TABELA 7. Projekty wybrane do realizacji przez Radę LGD „Dolina Karpia” z zakresu „Odnowa i rozwój wsi”

TABLE 7. The projects selected to implementation by the Local Action Group’s Council (from the action: “Renewal and rural areas development”)

Lp.	Tytuł projektu	Trajektoraiia wykorzystania zasobów lokalnych
1	„Budowa sieci placów zabaw na terenie gminy Tomice”	ogólność
2	„Nadbudowa, rozbudowa, przebudowa ze zmianą sposobu użytkowania kompleksu budynków użyteczności publicznej położonych w Spytkowicach przy ul. Zamkowej 12 pełniących funkcję administracyjno-biurową” i społeczno-kulturalną – etap 1 nadbudowa wraz ze zmianą konstrukcji dachowej”	ogólność
3	„Remont elewacji budynku Wiejskiego Domu Kultury w Głebowicach i remont ogrodzenia betonowego”	ogólność
4	„Rozbiórka istniejącego fundamentu pomnika wraz z budową nowego”	ogólność
5	„Dziecięcy raj sprawności i zdrowia – urządzenie ogólnodostępnych placów zabaw w siedmiu sołectwach gminy Brzeźnica”	ogólność
6	„Odbudowa i rozbudowa ścieżki edukacyjnej na zbiorniku wodnym w Łączanach”	ogólność
7	„Dziecięcy raj sprawności i zdrowia – budowa placów zabaw w kolejnych siedmiu sołectwach gminy Brzeźnica	ogólność
8	„Remont kopca Grunwald polegający na odnowie pomnika wraz z remontem i utwardzeniem terenu wokół kopca w Palczowicach”	ogólność
9	„Budowa elektroenergetycznych linii kablowych oświetlenia ul. Parkowej i Wałowej w Zatorze”	ogólność
10	„Rozwój infrastruktury publicznej w centrum Witanowic poprzez budowę chodnika w ciągu drogi powiatowej”	ogólność
11	„Przebudowa chodnika i wymiana krawężnika w ciągu drogi gminnej ulicy Kościelnej w centrum sołectwa Osiek w gminie Osiek”	ogólność
12	„Kształtowanie przestrzeni publicznej poprzez remont chodników dla pieszych na ul. Bożego Ciała, Świętego Jana i Świętej Katarzyny w miejscowości Spytkowice”	ogólność
13	„Budowa ogólnodostępnych placów zabaw wraz z miejscami postojowymi przy przedszkolach na terenie gminy Preciszów”	ogólność
14	„Remont i termomodernizacja Pawilonu Sportowego LKS <i>Orzeł</i> Ryczów w celu poprawy zaplecza sportowego miejscowości”	ogólność
15	„Poprawa standardu budynku użyteczności publicznej w sołectwie Bachorowice”	ogólność
16	„Wyposażenie placu zabaw wraz z bezpiecznymi nawierzchniami przy Samorządowym Przedszkolu w Polance Wielkiej”	ogólność
17	„Rozwój infrastruktury publicznej w centrum Tomic, poprzez budowę chodnika w ciągu drogi powiatowej”	ogólność

zacji projektów wsiach czy gminach. Wszystkie one mają charakter ogólny, powszechny, w żaden sposób nie odwołują się do szczególnych zasobów i bogactw „Doliny Karpią” .

Podobnie dzieje się, jeśli chodzi o wsparcie projektów z zakresu tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw. Ich lista i trajektorie wykorzystania zasobów lokalnych zostały przedstawione w tabeli 8.

TABELA 8. Projekty wybrane do realizacji przez Radę LGD „Dolina Karpią” z zakresu „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

TABLE 8. The projects selected to implementation by the Local Action Group’s Council (from the action: ”Creation and development of micro – enterprises”

Lp.	Tytuł projektu	Trajektoraia wykorzystania zasobów lokalnych
1	Otwarcie wypożyczalni rowerów	ogólność
2	Zakup kajaków w celu utworzenia działalności świadczącej usługi w zakresie turystyki kajakowej po akwenach wodnych	ogólność
3	Ruchomy punkt gastronomiczny do serwowania szybkich dań	ogólność
4	Świadczenie usług rekreacyjnych i wypożyczania sprzętu sportowego	ogólność
5	Uruchomienie działalności w zakresie przemiatu zbóż i handel przetworami zbożowymi	ogólność

Cztery z pięciu wybranych do realizacji projektów mają związek z rozwojem turystyki i świadczeniem usług związanych z rekreacją i wypoczynkiem. Mimo iż trajektorie wykorzystania posiadanych zasobów są tu określone jako ogólne, to można dostrzec, że wpisują się one w szeroki plan rozwoju opartego na turystyce, odpoczynku i korzystaniu z walorów przyrody. Jednocześnie wspierają one ten rodzaj działalności, którego brak odczuwa się na terenie LGD „Dolina Karpią” najmocniej, czyli działalności hotelarsko-restauracyjno-rekreacyjnej, dzięki której proponowane w ramach działalności LGD atrakcje mogłyby stać się dostępne dla jeszcze większej liczby odbiorców.

Wreszcie ostatnia grupa projektów w zakresie „Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej” . W ciągu 4 konkursów Rada wybrała do realizacji jeden projekt („Otwarcie działalności pozarolniczej polegającej na konserwacji i naprawie pojazdów samochodowych”), nieodwołujący się do szczególnych walorów „Doliny Karpią”, został on zatem uznany za realizujący trajektorię ogólności – mógłby być realizowany wszędzie, na podstawie zasobów, które występują w wielu miejscach.

PODSUMOWANIE

Zaproponowana metoda analizy projektów realizowanych przez lokalne grupy działania, polegająca na zestawieniu zidentyfikowanych w strategii rozwoju zasobów z realizowanymi projektami, wydaje się być bardzo interesująca już na przykładzie omówionych „case studies”. Doświadczenia ba-

dawcze z dwóch zaledwie LGD pozwalają dostrzec pewne prawidłowości. Projektodawcy z obszaru LGD „Kraina Rawki” starali się głównie pozyskiwać dotacje na projekty poświęcone doposażeniu infrastruktury. Na terenie LGD „Dolina Karpia” widać próbę zaspokojenia deficytów i wykorzystania funduszy na działania niezbędne, niezwiązane dosłownie ze strategią rozwoju LGD, konieczne jednak dla dalszego sprawnego funkcjonowania. Szczególnie mocno widoczne jest to w przypadku projektów realizowanych w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”, które najczęściej realizują te przedsięwzięcia, na które nie stać samorządów gminnych. Zdecydowana większość trajektorii wykorzystania zasobów w obu lokalnych grupach działania została określona mianem „ogólność” – zasoby powszechne, niespecyficzne są wykorzystywane w sposób standardowy.

Wydaje się, iż wykorzystanie zasobów lokalnych na obszarze lokalnych grup rozpoczyna się od przewycięzania ich deficytów. Dla przykładu kultura lokalna będzie mogła być kultywowana przez zespoły ludowe, jeśli będą one wyposażone w instrumenty muzyczne i odpowiednie stroje. Być może pozyskane przez projektodawców środki pozwolą im w przyszłości realizować projekty, które będą innowacyjne m.in. w wymiarze łączenia zasobów lokalnych, ich niestandardowego wykorzystywania, co będzie skutkowało innymi trajektoriami ich wykorzystania. Etap „doinwestowania” wydaje się jednak niezbędny, aby później, już w bezpiecznych i bardziej komfortowych warunkach, po zaspokojeniu podstawowych potrzeb, móc skupić się na kolejnych, być może bardziej oryginalnych działaniach.

Analiza wykazała także istotne różnice między lokalnymi grupami działania. W „Dolinie Karpia” po dobrze przygotowanej identyfikacji zasobów, wdrażane są projekty niezbędne, z punktu widzenia gmin, podporządkowane jednak ogólnemu celowi, jakim jest rozwój poprzez aktywną turystykę weekendową, ale także projekty bezpośrednio odwołujące się do zasobu specyficznego – stawów hodowlanych, karpia zatorskiego i tego, co odwołuje się do marki „Dolina Karpia”.

W „Krainie Rawki” realizowane projekty wydają się mieć charakter oderwany od wyróżnionych wcześniej zasobów, nie uwzględniają one na przykład charakterystycznej dla tych okolic tradycji sadowniczej. Oczywiście poziom zadowolenia mieszkańców z nowego chodnika czy świetlicy wiejskiej w obu LGD jest zapewne porównywalny, przyjęta jednak w „Dolinie Karpia” szersza koncepcja rozwoju, podkreślająca rolę zasobów specyficznych nawet w projektach, które można by realizować gdzie indziej, daje nadzieję, że poza zaspokojeniem konkretnych potrzeb uda się również stworzyć coś trwalszego – ugruntować wśród mieszkańców oraz coraz liczniej odwiedzających „Dolinę Karpia” turystów świadomość specyfiki, oryginalności tego terenu, wartości, co sprawia, że będzie ona przyciągać turystów także wtedy, gdy oświetlone ulice, równe chodniki i dobrze zorganizowana infrastruktura turystyczna staną się czymś oczywistym i normalnym.

Tworząc markę „Dolina Karpia”, Lokalnej Grupy Działania udaje się wcielić w życie LEADER-ową ideę innowacyjności – społeczność lokalna zdołała

opracować nowatorskie rozwiązania, pomysły na rozwój obszarów wiejskich, m.in. poprzez twórcze wykorzystanie istniejącego potencjału obszaru, na którym się znajduje.

BIBLIOGRAFIA

- Chevalier P., Maurel M.-C., 2010: *Program LEADER w krajach Europy Środkowej*. „Wieś i Rolnictwo” 4: 26–41.
- Crevoisier O., Kebir L., 2004: *Dynamiques des ressources et milieux innovateurs*. In: *Ressources naturelles et culturelles, milieux et développement local*. Ed. R. Camagni, D. Maillat, A. Matteaccioli. Neuchâtel, Suisse: 261–290.
- Halamska M., Michalska S., Śpiewak R., 2010: *LEADER w Polsce. Drogi implementacji programu*. „Wieś i Rolnictwo” 4: 104–119.
- Pecqueur B., Zimmermann J.B., 2004: *Economie de proximités*. Hermes Lavoisier, Paris.
- Torre A., Rallet A., 2005: *Proximity and localization*. „Regional Studies” 39, 1: 47–60.
- Zajda K., 2011: *Nowe formy kapitału społecznego wsi. Studium przypadku lokalnych grup działania z województwa łódzkiego*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

TRAJECTORIES OF THE UTILIZATION OF LOCAL RESOURCES IN THE PROCESS OF DEVELOPMENT OF TERRITORIAL PARTNERSHIPS

Abstract. The aim of this article is to define the trajectories of the utilization of resources by two Polish local action groups: the Association Local Action Group "Kraina Rawki" and the Association "Dolina Karpia". In the investigations covering the activity of the two LAGs the technique of analyzing the existing materials (such as the minutes of meetings held by the LAGs' councils) was applied. It was assumed that owing to the determination of the earlier mentioned trajectories it would become possible to formulate an opinion on the matter of implementation by the examined partnerships of the innovation principle and to point to potential problems connected with the ways of utilization of local resources.

Key words: local action group, local resources, trajectories of the utilization of resources